

Andet Afsnit.

Universitetets, Kommunitetets og den polytekniske Lærestalts økonomiske Anliggender.

A. Almindelige Bestemmelser og Forhandlinger samt Afgjørelser af enkelte Tilfælde.

1. Tilvejebringelsen af nye Avditorier for Universitetet i den nu værende polytekniske Lærestalts Bygninger.

I Skrivelse af 27. April 1886 til Ministeriet henlede Konsistorium Opmærksomheden paa den utilfredsstillende Tilstand, hvori det akademiske Apparat befandt sig.

Idet Konsistorium henviste til de Udtalelser om denne Sag, som det ved tidligere Lejligheder var fremkommet med, nemlig for det lægevidenskabelige og det matematisk-naturvidenskabelige Fakultets Vedkommende, fremsendte det en Betænkning i Sagen, der var afgiven af Universitetets da værende Rektor, Professor, Dr. Ussing, og en af Kvæstor affattet udførlig Erklæring vedrørende det ved denne Lejlighed vigtige Spørgsmaal om Ejendomsforholdet til den af den polytekniske Lærestalt benyttede Grund. Paa Grundlag af disse Aktstykker, der ville blive anførte neden for, udtalte Konsistorium i det væsentlige følgende:

Alt som Tiden skred frem, uden at Manglerne ved Universitetet bleve afhjulpne, gjorde Trangen til Plads sig i stigende Grad gjældende, ogsaa paa nye Omraader. Saaledes var Forholdet ved det kemiske Laboratorium efterhaanden blevet saa uheldigt, at langt fra alle de, der vare henviste til at søge Uddannelse i samme, kunde faa Adgang dertil. Men det maatte navnlig fremhæves, at Universitetet i Aarenes Løb var kommet bestandig stærkere til at lide under Mangel paa tilstrækkelig Plads i Hovedbygningen. En Hovedgrund hertil var det uforholdsmæssig voxende Antal af studerende, der nu var naaet til henved 400 aarlig. Universitetet ejede ikke et eneste Avditorium, der kunde rumme et saadant Antal og Trangen til et større Avditorium var derfor ganske uafviselig.

Naar Spørgsmaalet blev om, hvorledes Pladsmanglen simplest og bedst kunde afhjælpes, da var det i Rektors Betænkning fremhævet, at og hvorfor Universitetets nu værende Bygninger vare ude af Stand til at afgive de manglende Lokaler. Skulde Universitetet selv tilvejebringe disse, vilde det derfor under alle Omstændigheder være nødvendigt at skride til Nybygninger, som under Forudsætning af, at Pladsen overhovedet tillod at udføre dem i fornødent Omfang, vilde blive meget bekostelige. En ulige simplere og bekvemmere Udvej vilde, som i Rektors Betænkning antydet, være den, at de Bygninger, der nu benyttedes af den polytekniske Lærestalt, ved dennes eventuelle Flytning til en ny Bygning stilledes til Raadighed for Universitetet. Efter de give Oplysninger (jfr. neden for) vilde Universitetets væsentligste Trang ad denne Vej med forholdsvis Lethed kunne tilfredsstilles.

En særlig Grund til paa denne Maade at lade den polytekniske Lærestalts Bygninger i Tilfælde af Fraflytning komme Universitetet til gode, fandt Konsistorium i det historiske Forhold, hvori disse Bygninger stod til Universitetet. Med Hensyn til den af Kvæstor givne Redegjørelse for dette Forhold bemærkedes, at det deraf vilde fremgaa, at Universitetet ved Lærestaltens Oprettelse havde overladt til Brug for denne sine to Professorboliger i St. Pederstræde og Studiestræde mod til Gjengjæld at erholde 2 Huslejeportioner à 800 Kr. aarlig, og at det derved fremkomne Mellemværende var blevet opgjort ved Finansloven for 1863—64, saaledes, at Lærestalten afgjorde sin Forpligtelse ved at udbetale et kapitaliseret Beløb en Gang for alle. Naar dette i Finansloven var blevet udtrykt derhen, at Lærestalten ved denne Udbetaling erhvervede Ejendomsret over de to Professorgaarde, da var dette i Virkeligheden en urigtig Betegnelse af den stedfundne Retshandel. Ejendomsretten overførtes ikke, hvilket ogsaa kunde ses deraf, at Universitetet fremdeles i Skjødeprotokollen stod indtegnet som Ejer af Gaardene; men hvad der erhvervedes for Lærestalten, var kun Retten til Benyttelse af Bygningerne uden nogen aarlig Afgift, saaledes som og saa længe som den havde Brug for dem. Men i det Tilfælde, at den ikke længere behøvede Bygningerne til sine Formaal, maatte disse atter staa til fri Raadighed for Universitetet. Om en Tilbagebetaling fra Universitetets Side af det modtagne Vederlag kunde der formentlig ikke blive Spørgsmaal, naar Universitetet, som det var foreslaaet, afgav Grunden til den nye Lærestalt, hvis Værdi under alle Omstændigheder vilde overstige det Krav, der her var Tale om.

For saa vidt som man i tidligere forelagte Lovforslag om Tilvejebringelsen af en ny Bygning for den polytekniske Lærestalt var gaaet ud fra, at de gamle Bygninger efter Flytningen skulde sælges til Fordel for Statskassen, maatte bemærkes, at man under alle Forhandlinger om Sagen ikke havde taget Hensyn til det her fremhævede Moment, nemlig Universitetets uafviselige Trang til udvidede Lokaler. Efter at dette nu var paavist, haabede Konsistorium, at Ministeriet ikke vilde fastholde den tidligere Bestemmelse, der heller ikke var antydet i de senere paa Finanslovsforslagene optagne Forslag vedrørende Lærestaltens Flytning, men derimod forbeholde Universitetet Adgang til at benytte de i Lærestaltens Besiddelse værende Bygninger, naar disse maatte blive fraflyttede.

I den oven nævnte, af Rektor, Professor Ussing affattede Betænkning, som var dateret 7. Januar 1886, udtaltes følgende:

Da Universitetsbygningen efter Branden indviedes i 1836, haabede man at have faaet et rummeligt og hensigtsmæssigt Lokale for Danmarks Højskole, og i en Fjerdedel Aarhundrede svarede den ogsaa til sin Hensigt; men i dette Øjeblik vare de Krav, der stilledes til den baade i den ene og den anden Retning saa store, at man, hvis man nu skulle lægge Planen til en saadan Bygning, vilde gjøre den dobbelt eller tredobbelt saa stor.

Bygningen indeholdt 10 Avditorier, nemlig:

2 store (Nr. 6 og 10) med ca. 140 og 110 Pladser for skrivende; hvis ingen eller kun et mindre Antal fordrede Plads til at skrive, kunde der rummes 180—200;

3 mellemstore (Nr. 1, 2 og 8) med ca. 85, 90 og 78 Skrivepladser;

2 med terrasseformige Tilhørerpladser (Nr. 5 og 7) til 100 og 120 Tilhørere, hvoriblandt 40 og 44 Skrivepladser;

2 mindre (Nr. 4 og 9) med 28 og 32 Skrivepladser;

1 Avditorium (Nr. 3) brugtes til Disputatser, Examiners, Møder og Indtegninger; men det havde navnlig til Disputatser vist sig at være aldeles utilstrækkeligt, idet det, naar en saadan Akt fremkaldte en lidt større Interesse, blev i den Grad overfyldt, at ingen Ventilationsforsøg hidtil havde været i Stand til at tilvejebringe en taalelig Temperatur og Friskhed i Luften.

At disse 10 Værelser ikke kunde være tilstrækkelige, vilde let forstaas, naar man saa hen til, at Studenternes Antal, der i Begyndelsen gjennemsnitlig var under 150 om Aaret, nu nærmede sig til 400 (i 1884: 352, i 1885: 356). Derfor var det ogsaa for et Par Aar siden blevet nødvendigt at dublere de filosofiske Forelæsninger, da der ikke fandtes noget Avditorium, der kunde rumme alle de Studenter, der samtidig forberedte sig til den filosofiske Prøve. Man maatte lade 2 Docenter samtidig benytte Bygningens 2 største Avditorier. I det talrigste Fakultet, det theologiske, var Avditoriet (Nr. 10) ofte overfyldt, og Tilhørerne maatte staa ude paa Gangen. Men hertil kom end videre, at Universitetet nu til Dags ingenlunde benyttedes af Studenter alene; alle Forelæsninger, der havde en nogenlunde almindelig Karakter, besøgte tillige af ikke studerende, baade Mænd og Kvinder, ofte i meget større Antal end Studenterne. Selv om man kunde bortvise disse Tilhørere som uvedkommende, vilde man ikke gjøre det. Universitetet maatte sætte Pris paa at tilfredsstille Befolkningens aandelige Trang i stedse videre Kredse, og lige over for den Uvillie, hvormed den lærde Dannelse saa tidt betragtedes af de udannede, havde det en gavnlig Modvægt i det store Publikums Interesse, der viste, at det ikke alene var en Fagskole, men ogsaa en Dannelsesanstalt for hele Folket. Men denne Opgave kunde Universitetet med sine nu værende Lokaler kun ufuldstændig tilfredsstille, idet Tilhørernes Tal undertiden langt oversteg, hvad de største Avditorier kunde rumme. Der trængtes derfor i høj Grad til et Avditorium, der kunde rumme i det mindste 300 Tilhørere.

Næsten endnu større var Trangen til Forøgelse af Avditoriernes Antal. Siden 1836 var Docenterne Antal næsten blevet fordoblet. Naar man saa bort fra Docenterne i det lægevidenskabelige Fakultet, der for en stor Del holdt deres Forelæsninger andetsteds, var der saaledes tre Docenter i Statsvidenskabernes imod en tidligere; det filosofiske Fakultet var blevet forøget med 11 nye Lærere, det matematisk-naturvidenskabelige med

2, der holdt Forelæsninger paa Universitetet; og hertil kom endnu Privatdocenterne, hvis Tal næppe turde sættes til mindre end 5 i Almindelighed og uden Tvivl var i stadigt Stigende. Det var derfor ofte vanskeligt at skaffe Plads for en Docent, i alt Fald paa den Tid, der var ham og hans Tilhørere bekvemst enten paa Grund af Lysforholdene eller paa Grund af Sammenhængen med andre Forelæsnings timer. For at skaffe Lokale til de filosofiske Forelæsninger havde Theologerne maatte bryde den sammenhængende Række af deres Forelæsninger, og de Timer paa Dagen, der laa belejligst, nemlig for de Lærere, hvis Tilhørerkreds var størst, Kl. 2—3 og 6—7, vare i den Grad efterspurgt, at det næsten gjaldt om, hvem der meldte sig først. Det maatte her særlig bemærkes, at de forskellige Skriveøvelser hensigtsmæssigst holdtes om Eftermiddagen, og selv om man ikke vilde fortrænge dem fra de 5 Avditorier, der dertil krævedes, var den Forstyrrelse, som et Besøg af flere hundrede Tilhørere paa Gangene uden for Avditorierne fremkaldte, en Ulæmpe, der ikke burde taales.

Allerværst stillede Forholdet sig i December og Maj, naar den juridiske, theologiske og medicinske Embedsexamen begyndte, og der ved Siden af Forelæsningerne, som varede ved hele Maaneden igjennem, skulde skaffes Plads til Udarbejdelsen af de skriftlige Opgaver. Med Studenternes Tal var naturligvis ogsaa Tallet af dem, der indstillede sig til Examen, voxet, og da de skulde sidde i en vis Afstand fra hinanden, kunde selv de største Avditorier kun rumme 30 à 32 skrivende. Man blev herved nødsaget til at anmode Docenterne om at flytte til andre, ofte mindre lyse Lokaler; ja de vare stundom blevne nødte til at laane Lokale paa den polytechniske Lærestanstalt.

I de egentlige Examensmaaneder, Januar og Juni, frembød Universitetet maaske det allerværste Billede af Overfyldning, og Vanskeligheden ved at skaffe Plads vilde snart vise sig uovervindelig. Foruden den theologiske, den juridiske og dansk-juridiske, den statsvidenskabelige og Skoleembedsexamen faldt paa samme Tid den almindelige filosofiske Examen, Prøverne i Hebraisk og patristisk Latin for Theologer, de forskellige Tillægsexamina og den lægevidenskabelige Forberedelses-Examen, hvilken sidste krævede 3 Avditorier. Men desuden skulde der skaffes Plads til den almindelige Forberedelses-Examen, der forlangte 8 Avditorier. Under saadanne Omstændigheder maatte man, uagtet man benyttede ethvert muligt Rum paa Universitetet og Avditorierne i botanisk Have og zoologisk Museum, dog laane Husrum andetsteds, navnlig paa den polytechniske Lærestanstalt. Ikke desto mindre modtog Universitetet ofte Anmodning om at udlaane sine Lokaler til lignende Anvendelse, og det Anmodninger, som det ikke uden tvingende Nødvendighed vilde afslaa, saaledes til Afholdelse af den mundtlige Del af Lærendeexamen, hvortil krævedes 3 Lokaler i Oktober Maaned, medens Forelæsningerne vare i fuld Gang, saa at det, selv om Lokalerne kunde skaffes — hvilket egentlig ikke kunde siges at være Tilfældet — dog paa Grund af den Trængsel og Forstyrrelse, det voldte, ikke burde være tilladt. Men selv om denne og lignende Indrømmelser ikke gaves for Fremtiden, laa dog, efter det oven for udviklede, de Krav, som Universitetet ikke kunde afvise, ud over hvad dets Bygningsrum gjorde muligt.

Da der ikke var Plads til Udvidelse af Bygningen for at raade Bod paa de nævnte Ulemper, kunde man tænke sig, at naar det lykkedes at faa det minera-

logiske Museum flyttet, vilde der opnaas en Del Plads i den Del af Bygningen ved Nørregade, som nu benyttedes til Museet og til Lejlighed for Museumsbestyreren. Denne Vinding vilde dog være af næsten forsvindende Betydning. Det mineralogiske Avditorium var ikke stort, og det naturligste vilde være at benytte den ved en saadan Flytning indvundne Plads til en Forbedring af de meget indskrænkede Administrationslokaler. Der savnedes saaledes for Kvæsturen et brugbart Lokale til Revisionen; de Kontorlokaler, der nylig vare indrettede paa Kvisten over Konsistoriums Sal, kunde kun betragtes som midlertidige, og Universitetspedellens Kontor var næsten ubrugeligt.

Naar derimod den polytekniske Lærestalt blev flyttet, og dens Grund og Bygninger overlodes Universitetet til fri Benyttelse, vilde Trangen i alt Fald i det væsentlige være afhjulpen; thi om man end hellere kunde ønske en Udvidelse af selve Universitetsbygningen, var dog Afstanden fra Lærestalten saa ringe, at den ikke burde komme i Betragtning. Alene Bygningen til St. Peders Stræde vilde kunne raade Bod paa de føleligste Mangler, idet der i Stueetagen i hvert Fald kunde skaffes en Del mindre Rum til Forelæsninger og Øvelser, som besøgte af færre studerende, og til Examinensbrug, og desuden de nødvendige Aftrædelsesværelser og Garderober, medens der i de to øverste Etager, ved hvis Forening til en der allerede nu i Bygningens østre Ende var tilvejebragt et stort Avditorium til ca. 200 Tilhørere, kunde, i Følge en fra Bygningsinspektøren indhentet Erklæring, ved en lignende Foranstaltning anbringes et endnu større Avditorium til ca. 300 Tilhørere i den vestlige Ende af Bygningen. Det vilde være en stor Fordel, om de Forelæsninger, der besøgte af et saa stort Antal, bleve fjærnede fra Hovedbygningen, hvori de ikke kunde undgaa at virke forstyrrende for andre Arbejder, ligesom man ogsaa derved vilde opnaa, at den regelmæssige Forelæsningsgang ikke behøvede at forstyrres ved Afholdelsen af de skriftlige Examina.

Til Slutning bemærkede Professor Ussing, at hvis den polytekniske Lærestalt blev flyttet, uden at Universitetet opnaaede nogen Udvidelse enten der eller andetsteds i Nærheden, vilde det være endnu værre stillet end hidtil, idet det da blev afskaaret fra den Udvej i Nødstilfælde at kunne laane Lokaler paa Lærestalten.

Den oven for nævnte, under 8. Februar 1886 afgivne, udførlige Erklæring fra Kvæstor var affattet af denne Embedsmand som Medlem af et af Universitetets Rektor nedsat Udvalg til at overveje Universitetets Trang til eventuel Afbenyttelse af den polytekniske Lærestalts Bygninger, og efter en speciel Opfordring fra Rektor til nærmere at udføre og begrunde en under Udvalgets Forhandlinger fremsat Tvivl om Rigtigheden af den gængse Opfattelse, hvorefter Lærestalten havde egentlig Ejendomsret til disse Bygninger. Den i Skrivelsen givne Fremstilling gik i det væsentlige ud paa følgende:

Omtrent ved Aaret 1600 havde Mester Hans Staphensen, Professor ved Universitetet, ved Indkjøb af Ejendomme i Studiestræde og St. Peders Stræde erhvervet sig de nu værende Matrikelnumre 97 og 106, som paa et af Overkonduktør Gedde i 1757 udført Kort vare betegnede som et Matrikelnummer 116. For en Kjøbesum af 1600 Rdl. afstod han i 1625 til Universitetet sin samlede Ejendom, der i Skjødet af 17. Januar s. A. (opbevaret i Konsistoriums Arkiv)

var betegnet som en Gaard med en Bolig i St. Peders Stræde og to Vaaninger i Studiestræde. Universitetets Øjemed med denne Erhvervelse var at indrette to Professorresidenser, en til hver af de nævnte Gader, og dette blev ogsaa strax iværksat, saaledes at Universitetet, paa den Tid, da Forhandlingerne om Oprettelse af en polyteknisk Lærestalt tog deres Begyndelse i Aaret 1827, havde til Eje de to ommeldte Professorboliger.

Som en Grund til at lade Universitetet træde hjælpende til over for de økonomiske Vanskeligheder ved Lærestaltens Oprettelse blev ikke alene i Almindelighed anført den Fordel, som Universitetet vilde have af en saadan Anstalts Bestaaen (jfr. Selters akad. Tidender f. 1834 S. 403 ff.), men i det kgl. Reskript af 15. November 1828 blev særligt anført, »at nogle for Universitetet ellers nødvendige nye Lærestoles Oprettelse derved kunde undgaas, og at en Del af de ved Universitetet ansatte Professorer og Lærere, idet de tillige ansattes ved Lærestalten, mindre vilde behøve Gagetillæg af Universitetets Kasse«. Med Hensyn til den første af disse særlig anførte Grunde vilde det erindres, at Lærestalten derved, at Universitetet lønnede to Lærere i Kemi, for Tiden for dette Fags Vedkommende endog kunde indskrænke sig til at honorere en Lærer i teknisk Kemi, og den sidst nævnte Fordel for Universitetet var helt bortfalden, siden det ved Lønningslov af 12. Januar 1858 § 6 blev paalagt de Universitetslærere, som derefter maatte blive ansatte, uden særligt Vederlag at holde de Forelæsninger og lede de Øvelser ved den polytekniske Lærestalt, som henhørte under deres Fag. Da Universitetets økonomiske Status allerede i 1828 var »saadan, at det næppe formaaede at bestride sine egne nødvendige Udgifter« (Konsistoriums Skrivelse til Universitetsdirektionen af 8. April 1828), vilde hin almindelige Forudsætning om en videnskabelig Forbindelse mellem Universitetet og Lærestalten næppe heller have faaet nogen virksom Betydning, naar det ikke havde stillet sig saaledes, at den kunde bringes til Anvendelse paa to Professorembeder, derved nemlig, at de to Professorgaarde i St. Peders Stræde og Studiestræde kunde inddrages imod en Forøgelse af de i Forvejen bestaaende Huslejeportioner med to Godtgørelser, hver paa 800 Kr. om Aaret. Medens der nu for de da værende Autoriteter ikke syntes at have været Tvivl om, at denne Foranstaltning maatte anses for paabudt af Omstændighederne, havde de dog tillige været enige i at værne Universitetet mod direkte økonomiske Tab ved Lærestaltens Oprettelse. Ligesom Universitetsdirektionen derfor udtalte, »at Universitetets egne Fornødenheder ikke tillode det at paatage sig nogen Udgift eller i økonomisk Henseende at gjøre nogen Opofrelse i Anledning af en polyteknisk Skoles Oprettelse, hverken fra først af eller i Fremtiden,« saaledes fremhævede den tillige, »at Universitetet maatte vedblive at eje disse Professorboliger«, alt i Overensstemmelse med, hvad Konsistorium havde ytret. Og i Henhold hertil blev i den af Direktionen udarbejdede og ved kgl. Reskript af 27. Januar 1829 approberede provisoriske Plan til den polytekniske Lærestalt, der er at betragte som dens Fundats, under Nr. 27 givet følgende Bestemmelse:

»End videre overlader Universitetet til Brug for den polytekniske Lærestalt de tvende Gaarde Nr. 97 i Studiestræde og Nr. 106 i St. Peders Stræde, saa at de maa indrettes efter den polytekniske Lærestalts Fornødenhed, imod at saa vel Gaardenes forandrede Indretning som senere deres Vedligeholdelse i

enhver Henseende bliver uden Udgift for Universitetet, og dette holdes skadeløst for Udgift til Husleje for de Professorer, der vilde have haft Optionsret til bemeldte Professorgaarde, saafremt de ikke vare overladte til den polytekniske Læreanstalt.«

Det var altsaa til Brug, at Læreanstalten fik overladt de to nævnte Professorgaarde, nærmere saaledes, at de maatte indrettes efter dens Fornødenhed, og hvis der den Gang var blevet rejst det Spørgsmaal, hvorledes der vilde være at forholde, saafremt Læreanstalten maatte vise sig ikke at kunne bestaa og altsaa ikke længere at have Brug for disse Gaarde — et Spørgsmaal, som Anstaltens uheldige Stilling i finansiell Henseende vistnok kunde fremkalde — vilde Svaret nødvendigvis være blevet, at Universitetet i saa Tilfælde som rette Eier af de to Professorgaarde vilde gjenindtræde i den fulde Raadighed over denne sin Ejendom. Endnu da det ved kgl. Resolution af 17. Maj 1831 blev bifaldet, at der maatte foretages en Hovedreparation af den H. C. Ørsted for hans Embedstid forbeholdte Professorgaard Matr. Nr. 97 i Studiestræde, blev det tillige bestemt, at Udgifterne til denne Hovedreparation skulde afholdes af Universitetet, en Bestemmelse, som syntes at maatte have haft sin Grund i den da endnu herskende Forestilling om dettes Ejendomsret. Spørgsmaalet om den rette Ejer maatte imidlertid stille sig som ligegyldigt, efterhaanden som Læreanstalten, i øvrigt med fuld Beføjelse, indrettede sig i de Universitetet tilhørende Ejendomme.

Det var saaledes i sit eget Navn, at Læreanstalten, jfr. kgl. Reskript af 15. September 1835, under 3. April 1837 erholdt Skjøde paa det ved Hjælp af et Laan fra Finanskassen paa 6000 Kr. tilkøbte Hus nyt Matr. Nr. 107 i St. Peders Stræde, hvilket Hus derefter i Henhold til kgl. Resolution af 24. Maj 1839 blev nedrevet, for at den forhen værende Professorgaard, Matr. Nr. 106, kunde blive forlænget paa Tomten, hvilket Byggeforetagende ogsaa blev iværksat. Derimod var det Universitetet, som d. 1. Juli 1844 erholdt Skjøde paa Matr. Nr. 108 og 109 i St. Peders Stræde, der i Henhold til kgl. Resolution af 15. Marts 1844 af Universitetets Midler var betalt med 12600 Kr., i det Øjemed deri med Tiden at anbringe den fysiske Instrumentsamling. Saaledes var tilvejebragt det samlede Bygningskomplex, paa hvilket der, i Følge Bevilling paa Læreanstaltens Budget ved Finansloven for 1860—61, i Aarene 1860 og 1861 blev foretaget de omfattende Byggearbejder, hverved de nu af Anstalten benyttede Bygninger vare blevne endelig indrettede.

Saafremt der paa den Tid havde været Tanke om at ordne Universitetets og Læreanstaltens Ejendomsforhold med den Eventualitet for Øje, at Læreanstalten kunde blive flyttet, og at saaledes den fraflyttede Grund med Bygninger kunde faa en Salgsværdi, maatte der formentlig, hvad enten Universitetet eller Læreanstalten skulde være Eneejer af den samlede Ejendom, paa Grundlag af Universitetets Ejendomsret til Arealerne, alene med Undtagelse af det Læreanstalten tilskjødte nye Matr. Nr. 107 i St. Peders Stræde, og fremdeles paa Grundlag af Læreanstaltens ved Byggeforetagender erhvervede Andel i Bygningerne, være foretaget en Opgjørelse under Hensyn til Værdien i Handel og Vandel. Om at flytte Læreanstalten var der imidlertid den Gang ikke Tale, medens det derimod laa Myndighederne paa Sinde at bringe Læreanstaltens Budget paa Finansloven i klar Overensstemmelse med de Grundsætninger, der i øvrigt vare fulgte

i Budgetterne for de under Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet hørende Fonds. I dette Øjemed var Anstaltens Budget i Finanslovforslaget for 1860—61, det samme, hvori Spørgsmaalet om gennemgribende Byggearbejder blev forebragt, undergaaet en principmæssig Omdannelse »for at imødekomme, hvad der ved Behandlingen i Rigsdagen af de forskellige Finanslove var udtalt om Afhjælpningen af dets tidligere Ufuldkommenheder«. Hermed stod det i Forbindelse, at der i Finansloven for 1863—64 under Læreanstaltens Budget blev optaget følgende Bevilling:

»Til Ejendoms Erhvervelse af de Universitetet tilhørende, af Læreanstalten hidtil benyttede 2de Professorgaarde i St. Peders Stræde og i Studiestræde, samt Gaarden Matr. Nr. 109 i St. Peders Stræde, og til Afløsning af de gjensidige Tilskud fra Læreanstalten til Universitetet og fra Universitetet til Læreanstalten, som hidtil have fundet Sted 45702 Kr., hvilken Sum afholdes af Læreanstaltens Kapitalformue.«

Til Forstaaelsen af denne Bevilling, der bragtes til Udførelse, idet Læreanstalten afgav det oven anførte Beløb til Universitetet, skulde følgende bemærkes.

Den nærmeste Anledning til Bevillingen var given ved en af Folketingets Finansudvalg fremsat Udtalelse, hvorefter al Mellemsgning mellem Læreanstalten og Universitetet ønskedes afskaffet, saaledes at begge Institutioner kunde ophøre gjensidig at betale til hinanden for Brugen af Lokaler, Hjælpeidler o.s.v. Om Finansudvalget herved havde tænkt ogsaa paa den aarlige Udgift af 1600 Kr., der i Finanslovene korrekt var betegnet som »Erstatning til Universitetet for de af Læreanstalten benyttede 2 Professorgaarde,« kunde synes tvivlsomt, naar det saas, at Udvalget fremhævede »det besynderlige« i den Mellemsgning, der ønskedes ophævet; thi der var aabenbart ikke noget besynderligt i, at Læreanstalten, naar den benyttede de 2 værdifulde Professorgaarde, maatte erstatte Universitetet de to Huslejeportioner, som dette derved kom til at udrede. Men hvis Finansudvalget maatte have medregnet ogsaa disse 1600 Kr. under de gjensidige Udbetalinger, der burde bortfalde, saa laa der dog, nøjagtigt talt, i Udtalelsen intet Ønske om at ophæve Universitetets Ejendomsret til de ommeldte Gaarde, men kun et Forslag om at sikre Læreanstalten den fremtidige Brug af dem, uden at der i de aarlige Budgetter derfor blev at opføre noget Nederlag, saaledes altsaa, at Universitetet, naar Læreanstalten ikke længere maatte have Brug for disse Gaarde, vilde gjenindtræde i den fulde Udøvelse af sin Ejendomsret.

I Overensstemmelse med Finansudvalgets Forslag gav Ministeriet under 7. Juni 1861 Læreanstaltens Bestyrelse Paalæg om, efter at have overvejet Sagen i Forening med Kvæstor, at indsende et nærmere motiveret Forslag til den paa-tænkte Omordning. Den herefter under 6. Juli 1861 afgivne Betænkning blev senere lagt til Grund for Finanslovforslaget for 1863—64, idet Anmærkningerne til dette Forslag gik ud fra samme Grundsætning som Betænkningen, nemlig at de gjensidige aarlige Tilskud skulde afgjøres, og at den som Resultat heraf fremkommende aarlige Indtægt for Universitetet skulde kapitaliseres.

Da denne Afløsningssum, saa vel i Finanslovforslaget for 1863—64 som i den af Læreanstaltens Bestyrelse i Forening med Kvæstor afgivne Betænkning var betegnet som, blandt andet, bestemt »til Ejendoms Erhvervelse af de Univer-

sitetet tilhørende 2 Professorgaarde samt Matr. Nr. 109 i St. Peders Stræde», opstod det Spørgsmaal, om det hermed havde været paatænkt at forlade den ved Læreanstaltens Fundats af 27. Januar 1829 givne Forudsætning for Universitetets Afstaaelse af Professorgaardene, nemlig at disse overlodes til Raadighed for Læreanstalten, men ogsaa kun for denne. Da den Udtalelse af Finansudvalget, som havde foranlediget den nævnte Betænkning, i sin Udtryksmaade havde holdt sig inden for denne Forudsætning, var det i sig selv usandsynligt, at Betænkningen skulde have haft til Hensigt at fravige den. I Betænkningen var ogsaa som Grund til at ansætte Kjøbesummen for de 2 Professorgaarde til ikkun 40000 Kr. »uagtet Ejendommens virkelige Værdi ved Overdragelsen i 1829 var betydelig højere«, blevet anført, »at da Universitetet uden Ret til Opsigelse havde afstaaet Gaardene mod bemeldte Leje«, nemlig Erstatningen af to Huslejeportioner à 800 Kr.,« kunne de ikke nu siges at have større Værdi for Universitetet end en Kapital, som afgiver 1600 Kr. i aarlig Rente.« Her var der altsaa ikke Tale om at ansætte Universitetets Ejendomme til en Værdi i Handel og Vandel, men ved Fastsættelsen af Afløsningssummen henvistes udtrykkelig til den foran omtalte Forudsætning i Fundatsen. Selvfølgelig var der paa det her omhandlede Tidspunkt, kort efter en omfattende Udvidelse af Læreanstalten, ikke Tale om nogen Flytning af denne, og selve den Omstændighed, at Kjøbesummen for Professorgaardene kun blev ansat til den kapitaliserede Værdi af to Huslejeportioner, var tilstrækkelig til at betegne den tilsigtede Ejendomsoverdragelse som knyttet til Forudsætningen om, at den polytekniske Læreanstalt vilde forblive beliggende paa de samme Grunde.

Med de her nævnte Forudsætninger for Øje var Udtrykket »Ejendoms Erhvervelse« i Finanslovforslaget for 1863—64 ikke at opfatte som tilsigtende en principiel Forandring i Forholdet mellem Universitetet og Læreanstalten. Om at overdrage Læreanstalten et Aktiv med Salgsværdi, altsaa om en saadan væsentlig Forandring i Substansen af Universitetets Formue, som i Følge det ved kgl. Resolution af 22. December 1837 givne Tilsagn ikke vilde kunne foretages, uden at Konsistoriums Betænkning først var indhentet, derom fandtes ingen som helst Antydning i den Skrivelse af 24. Juli 1861, hvorved Ministeriet begjærede Konsistoriums Yttringer over den ofte nævnte Betænkning fra Læreanstalten og Kvæstor. Ogsaa i Konsistoriums Svarskrivelse af 16. September 1861 blev Forslaget udtrykkelig opfattet som et »Forslag til Omordning af den Mellemregning, der hidtil havde fundet Sted imellem Universitetet og den polytekniske Læreanstalt, saaledes at denne Mellemregning for Fremtiden bortfalder«, og imod den saaledes affattede Omordning fandt Konsistorium efter Omstændighederne ikke noget at erindre.

Spørgsmaalet maatte da herefter blive, om da Rigsdagen i det i Finanslovforslaget optagne Forslag havde set en videre gaaende Foranstaltning.

I denne Henseende fremgik det formentlig saa vel af Folketingets Finansudvalgs Betænkning som af dets Ordførers Udtalelser, at naar Forslaget blev akcepteret uden Forandring, var det end ogsaa kun, fordi det forudsattes ikke at have nogen principiel Betydning. Det af tidligere Finansudvalg fremsatte Ønske gjen-gaves med stræng Nøjagtighed i Udtrykkene som gaaende ud paa en Ophævelse af Mellemregningen mellem de to Institutioner. Naar dette Ønske af Mini-

steriet var blevet affattet, »som om dermed var ment en gjensidig Afløsning ved en nøjagtig bestemt Erstatningssum«, kunde Udvalget ikke antage denne Affattelse for stemmende med de fremsatte Ønsker, men det udtalte sig i øvrigt ikke om, hvorledes disse da rettest burde imødekommes, eftersom Forslaget, der gik ud paa Lærestaltens Opretholdelse ved Tilskud fra Sorø Akademi, »naar Anstaltens Underbalance dækkes af Kommunitetet, vilde tabe sin principielle Betydning.« Denne af Ordføreren i Tinget gjentagne Udtalelse, at Afgivelsen af en Afløsningssum i og for sig ikke havde nogen Betydning, var forklarlig, naar Forslaget herom alene var betragtet som sigtende til at afgjøre et Bogholderispørgsmaal, thi da Universitetet blev opretholdt af Kommunitetet, og dette nu var bestemt til ogsaa at skulle dække den polytekniske Lærestalts aarlige Underskud, saa kunde det med nogen Føje siges, at naar Lærestalten afgav en Afløsningssum til Universitetet, var det i Grunden Kommunitetet, der gav, og ligeledes Kommunitetet, der modtog denne Sum. Med det saaledes fastsatte Forhold for Øje kunde altsaa Forslaget af Udvalget siges »at have tabt sin principielle Betydning«, en Udtalelse, som derimod ikke kunde være fremkommen, dersom Tanken havde været, at der i den som ligegyldig betegnede Ompostering skulde ligge en principiel Forandring i den Lærestalten ved Fundatsen tillagte Brugsret til Universitetets Ejendomme. At endelig heller ikke Statsrevisionen havde opfattet den givne Bevilling anderledes end selve Rigsdagen, syntes at fremgaa af dens Beretning om Statsregnskabet for 1863—64.

Da Universitetet endnu bestandig i Pantebøgerne var opført som Ejer af de her omtalte Ejendomme, Matr. Nr. 97 i Studiestræde og Matr. Nr. 106 samt 108—9 i St. Peders Stræde, uden at der var tilført Pantebøgerne nogen Bemærkning om Brugsret eller Ejendomsret for Lærestalten, bekræftedes herved den foran fremsatte Opfattelse, hvorefter Lærestalten kun havde faaet Raadighed over Ejendommene, saa længe den benyttede dem, medens de i Tilfælde af Lærestaltens Fraflytning vilde tilhøre Universitetet alene som rette Ejere. Det maatte ogsaa bemærkes, at Lærestalten i den faktiske Udvidelse af sin Ret heller ikke havde lagt nogen herimod stridende Opfattelse for Dagen. Paa Grund af den uindskrænkede Brugsret, der tilkom Anstalten allerede før 1863, kunde dette kun være sket ved Afhændelsen af Dele af Arealet, men noget saadant var ikke foregaaet, og efter Pantebøgernes Udvisende vilde der heller ikke kunne gives Skjøde paa disse Grunde af andre end Universitetet.

Med Hensyn til en eventuel fremtidig Opgjørelse af Forholdet ved den polytekniske Lærestalts Flytning var følgende at bemærke om de i denne Henseende senere fremkomne Forslag.

I det Forslag til Lov om Opførelse af en ny Bygning for Lærestalten, der i Rigdagssamlingen 1875—76 blev fremsat i Landstinget, og det dermed ens lydende Forslag, der i Samlingen 1876—77 fremsattes i Folketinget, men nægtedes Overgang til 2den Behandling, var optagen den Bestemmelse, at den nye Bygning blev at opføre paa den botaniske Haves Grund for et af Statskassen udredet Beløb, og at Lærestaltens Kapitalformue tillige med de af den benyttede Bygninger skulde overgaa til Statskassen. I Bemærkningerne til Lovforslaget blev anført, at Universitetet, som havde en væsentlig indirekte Nytte af Lærestalten og stod i inderlig Forbindelse med denne, »utvivlsomt uden mindste Af-

bræk for den nye botaniske Have kunde afgive Grunden til Anstaltens nye Bygning og derved yde sit ikke ringe Bidrag til denne.« Denne Betragtning, hvorefter »det vilde være lidet forsvarligt at forøge Udgiften med den til Indkjøb af Bygningsgrund fornødne betydelige Sum«, var Udgangspunkt for Lovforslaget i det her omhandlede Spørgsmaal.

Efter at det ved Finansloven for 1882—83 var blevet bestemt, at Læreanstaltens aarlige Underskud nu, da dens Kapitalformue var opbrugt, vilde blive at dække af Statskassen, fremsattes der i Samlingen 1882—83 i Folketinget et »Forslag til Lov om Opførelsen af Bygninger for den polytekniske Læreanstalt, Universitetets mineralogiske Museum og plantefysiologiske Laboratorium. Ogsaa i dette Forslag var optaget Bestemmelser, dels om den nye Læreanstalts Opførelse paa et Universitetet tilhørende Areal (dog et andet end det tidligere udsete), dels om Overgang til Statskassen af de af Læreanstalten hidtil anvendte Ejendomme. I en væsentlig Henseende var dette Forslag dog forskjelligt fra de tidligere fremsatte, thi de, som foranført, gjenoptagne Bestemmelser vare nu satte i Forbindelse med en ny Bestemmelse om, at Statskassen vilde have at udrede det hele Beløb til Opførelse af Bygninger, ogsaa for Universitetets mineralogiske Museum og plantefysiologiske Laboratorium. Da dette Lovforslag ikke blev fremmet af Folketinget, fremsatte Ministeriet i Samlingen 1883—84 i Landstinget et nyt Forslag til Lov om de tre ommeldte Bygningers Opførelse i hvilket Byggesummen var nedsat, medens Forslaget i øvrigt var ens lydende med det tidligere.

I det af Landstinget nedsatte Udvalg undergik Lovforslaget en betydelig Forandring, idet det foresloges, at Universitetet selv skulde afholde Udgiften til det mineralogiske Museum og det plantefysiologiske Laboratorium, saaledes at det fremdeles lige fuldt maatte afgive Byggegrund for Læreanstalten, medens ogsaa Bestemmelsen om de gamle Bygningers Overgang til Staten blev opretholdt — en i det hele for Universitetet ugunstig Ordning, der fremtraadte med Karakteren af et Kompromis over for Folketinget. I dette Ting blev Forslaget alligevel ikke fremmet.

Saaledes som Sagen nu forelaa, blev der i Finanslovforslaget for 1885—86 under § 26 III Nr. 17 optaget følgende Text inden Linien:

»Til Opførelsen af Bygninger for den polytekniske Læreanstalt, det mineralogiske Museum og det plantefysiologiske Laboratorium de to først nævnte paa det Universitetet tilhørende, mellem den nye botaniske Haves Grund, Østerfarimagsgade og Sølgadens Forlængelse beliggende Jordstykke, Matr. Nr. 159 i Nørrevold Kvarter, og sidst nævnte i den botaniske Haves vestlige Hjørne — bevilges henholdsvis 859318 Kr., 388000 Kr. og 125000 Kr., saaledes at det først nævnte Beløb udredes af Statskassen, de andre to af Universitetets Formue. Af Beløbet for den polytekniske Læreanstalts Bygning bevilges til Udbetaling i Finansaaret 1885—86 400000 Kr.«

I Finanslovforslagets Anmærkninger var herved anført, at de paagældende Bevillinger vare optagne overensstemmende med det af Landstinget i afvigte Rigsamling vedtagne, foran omtalte Lovforslag. Det vilde imidlertid, at der i den citerede Text ikke var medtaget det tidligere Lovforslags Bestemmelse om de gamle Professorgaardes Overgang til Statskassen, og hertil maatte føjes, at den

samlede Bevilling, der nu foresloges til Lærestaltens Nybygninger, af 859318 Kr. udgjorde den fulde Byggesum uden at være nedsat med en paaregnet Indtægt ved Salg af de nævnte Gaarde. Det vilde vistnok ik e være berettiget heraf at slutte, at Ministeriet herved havde forladt sin tidligere udtalte Opfattelse af de to Gaarde som et Lærestalten tilhørende Aktiv med Salgsværdi, men paa den anden Side vilde Ministeriet næppe være ubetinget bundet til ved Salg at disponere over Ejendommene, da en saadan Disposition ikke var nævnt i Finanslovsforslaget.

Denne Anskuelse om Ministeriets frie Stilling over for Spørgsmaalet om Dispositionen over Lærestaltens gamle Bygninger kunde med saa meget større Føje hævdes, som det i de forskellige af Ministeriet fremsatte Forslag ingen sinde var anført som Grund til eller som Betingelse for Lærestaltens Flytning, at en Del af den dermed forbundne Udgift skulde kunne dækkes ved Salg af de gamle Bygninger. Salget af disse var i de tidligere foran omtalte Lovforslag kun blevet betegnet som en Følge af Anstaltens Flytning.

Ved det gjentagne Forslag til Budgettet for 1886—87, hvorved henvistes til Forslaget for det foregaaende Finansaar om Lærestaltens Flytning, havde Ministeriet lige saa lidt præjudiceret Spørgsmaalet om Anvendelsen af de nu værende Bygninger.

Naar man herefter vendte tilbage til det foran berørte Spørgsmaal om den Erstatning, der i Tilfælde af en Opgjørelse ved Fratrædelsen af Bygningerne eventuelt kunde tilkomme Lærestalten, skulde foreløbig kun næves det Modkrav, som Universitetet vilde have paa Grund af Afgivelsen af den ny Byggeplads, af Areal 13,000 Kv. Alen, der i Landstingsudvalgets Betænkning (over Forslaget i 1883—84) var ansat til en Værdi af 65000 Kr. I øvrigt skulde erindres om, at medens Universitetet kunde hævde sin Ejendomsret til Grundene Matr. Nr. 97 i Studiestræde og Matr. Nr. 106 samt 108—109 i St. Peders Stræde, havde derimod den polytekniske Lærestalt ubestridelig Ejendomsret til Matr. Nr. 107 i St. Peders Stræde der i Følge Københavns Husmaalingsprotokol samt Attest fra Stads-konduktøren indtog 106 Kv. Alen af det samlede Areal 4087 Kv. Alen, som tilhørte de nu af Lærestalten benyttede Ejendomme. Hvad Bygningerne angik, da havde Universitetet, som anført, afgivet to Professorboliger, af hvilke den i Studiestræde i Aarene 1831—32 fik sit øverste Stokværk, som hidtil kun havde været en Halvetage, udvidet til en Heletage, medens den i øvrigt var væsentlig uforandret i det Ydre, hvorimod Professorboligen i St. Peders Stræde ogsaa i det Ydre var undergaaet væsentlige Forandringer. I Aaret 1838 blev nemlig denne Gaard forlænget ud over Tomten af det nedrevne Hus paa Grunden Matr. Nr. 107 i St. Peders Stræde, og i Aarene 1860—61 blev den hele Bygning yderligere forlænget over Tomten af det paa Grunden Matr. Nr. 108—109 hidtil staaende Hus, saaledes at i Forbindelse dermed Professorboligens Kvist blev ombygget til en 2den Salsetage over hele den udvidede Bygning. Ved en eventuel Fraflytning vilde Universitetet derfor formentlig have Lærestalten til Medejer i det samlede Bygningskomplex efter det Værdiforhold, der var imellem Matr. Nr. 107 i St. Peders Stræde med derpaa værende Bygningsdele og det Komplex saa vel til St. Peder Stræde som Studiestræde. Til Opøsning af dette Sameje vilde det formentlig være rettest forløbig at lade Værdien af Grunden Matr. Nr. 107 være ude af Betragtning og der-

imod indoptage Vurderingen af de paa samme værende Bygningsdele under Bestemmelsen af den Værdiforøgelse, som Byggeforetagender, iværksatte af Lærestalten, i det hele maatte have medført for de af Universitetet gjenoptagne Ejendomme, nemlig Matr. Nr. 97 i Studiestræde og Matr. Nr. 108—109 i St. Peder Stræde, en Værdiforøgelse, som Lærestalten i det her forudsatte Tilfælde maatte kunne fordrø erstattet af Universitetet.

Saa vidt det kunde skjønnes, maatte Fremgangsmaaden ved en saadan Vurdering blive den, at ansætte alle paa sidst nævnte Matrikelnumre samt paa det Lærestalten tilhørende Matr. Nr. i St. Peders Stræde nu staaende Bygninger til en Værdi i Handel og Vandel, derefter tilvejebringe en Ansættelse ligeledes i Handel og Vandel af den Værdi, som de af Universitetet til forskjellig Tid til Brug afgivne Bygninger paa Matr. Nr. 97 i Studiestræde og 106 samt 108—109 i St. Peders Stræde nu for Tiden vilde have haft, og da tillægge Lærestalten det Beløb, hvormed hin Vurderingssum muligvis maatte overstige denne. Men naar det betænktes, at de Ejendomme, som til forskjellig Tid bleve afgivne af Universitetet, vare indrettede til Beboelse, og at de foretagne Byggeforandringer, ikke at tale om, at de for en Del havde bestaaet i at rive ned, vare skete med det Øjemed at omdanne hine Bygninger, saaledes som Lærestaltens særegne Formaal krævede det, maatte den Tanke trænge sig frem, at Universitetet i Handel og Vandel vilde have været bedst tjent med at gjenoptage sine Bygninger uden nogen af de Omdannelser, som vare foretagne af Lærestalten. Og denne Tanke vilde formentlig vinde i Styrke, naar de nu af Anstalten benyttede Bygninger toges i Øjsyn; thi medens den i Studiestræde paa Grund af dens Benyttelse til mindre Avditorier og til Tegnestuer endnu havde kunnet bevare saa meget af sin oprindelige Beskaffenhed, at den ikke gjorde noget bestemt Indtryk, hverken af Værdiforøgelse eller af Værdiforringelse, saa vilde derimod Bygningen i St. Peders Stræde sikkert fremkalde den Forestilling, at den i Handel og Vandel havde tabt i Værdi ved at anvendes til Brug for Lærestalten. Vel var nemlig denne Bygning bleven betydeligt forlænget, men dens Indretning til i Stueetagen at være et kemisk Laboratorium, hvorfor en Del tillige var bygget ned i Kælderen, og til i de øvrige to Etager væsentlig at afgive Rum for Samlinger samt for et gennem begge Etager gaaende stort Avditorium, vilde sandsynligvis medføre, at naar Talen blev om at lade Bygningen gaa over til almindeligt Brug, maatte der begyndes med en omfattende Nedrivning, saaledes at kun Ydermurene bleve staaende. At Bræddegulvene i de Værelser, der benyttedes til den fysiske Samling, og sandsynligvis ligeledes i det kemiske Laboratoriums Lokaler, vare gennemtrængte af Kvægsølv, vilde, naar dog den indre Indretning af Bygningen helt maatte omgøres, være uden Betydning, og denne Omstændighed skulde derfor kun nævnes for at tydeliggøre i hvilken Stand den paagældende Bygning kunde eventuelt ventes afleveret. Ved en fremtidig Vurdering vilde det da være muligt, at de af Universitetet til Lærestalten i sin Tid afgivne Bygninger vilde blive ansatte til en højere Værdi end samtlige de af Anstalten for Tiden benyttede Bygninger. Herved vilde der ganske vist ikke fremkomme noget Erstatningskrav imod Lærestalten, thi denne havde haft en uindskrænket Benyttelsesret over de den tillagte Bygninger, men derimod vilde Spørgsmaalet om Erstatningskrav fra Lærestaltens Side paa Grund af Bygningsudvidelser bortfalde Under de Bygge

foretagender, hvorpaa et saadant Krav muligvis kunde støttes, var her ikke medregnet den første Indretning af de to Professorgaarde til Brug for Lærestalten; thi Bygningerne erholdt ikke herved nogen Udvidelse, men undergik kun en Omdannelse, der snarest maatte forringe deres Værdi.

En Vurdering af de gjensidige Krav, saaledes som den her var antydet, vilde overhovedet være forbunden med stor Vanskelighed, paa Grund af de store Omdannelser, som de af Universitetet afgivne Bygninger havde undergaaet. Men Følgen heraf maatte være, at saafremt der ikke fra Lærestaltens Side kunde tilvejebringes tilstrækkelige Oplysninger om, i hvilken Stand Bygningerne i sin Tid vare modtagne, vilde der ikke have noget Grundlag for Lærestaltens eventuelle Krav paa Erstatning for Bygningsforbedringer.

Under disse Forhold laa det nær at spørge, om den Lærestalten tilstaaede Brugsret over Bygningerne ikke var af en saa ejendommelig Beskaffenhed, at der i det hele ikke kunde tilkomme den noget Kvav paa Erstatning for Udvidelser og mulige Forbedringer af Bygningerne. Paa Grund af den uindskrænkede Beføjelse, der var tilstaaet Lærestalten til at anvende Bygningerne efter sine Fornødenheder, hvorved Universitetet, som allerede bemærket, havde fraskrevet sig al Ret til Erstatning for mulig Forringelse af Bygningernes Værdi, syntes man konsekvent at maatte slutte, at der heller ikke, som det ellers i lignende langvarige Brugsforhold efter almindelige Regler muligvis kunde være Tilfældet, vilde kunne tilkomme Lærestalten noget retlig Krav mod Universitetet i Anledning af de ved Bygningerne foretagne Forandringer. Dette Resultat var der vistnok saa meget mere Grund til at fastholde, som en eventuel Erstatning fra Universitetets Side under de foreliggende Forhold vilde komme Statskassen til gode, medens den dog billigvis burde oppebæres af Sorø Akademi, som i det væsentlige havde baaret Udgiften til de paagjældende Bygningsforbedringer.

Til Oplysning om det sidst nævnte Punkt bemærkede Kvæstor følgende: Som bekendt bestod den polytekniske Lærestalt som Institut med sit særlige Fond, men efter at det i Finansaaret 1873—74 begyndte Forbrug af Anstaltens Kapitalformue i 1882—83 havde ført til Formuens Forsvinden, var det ved enhver af de aarlige Finanslove blevet fastsat, at Underskuddet blev at dække af Statskassen. Det kunde nu vel ikke bestrides, at Statskassen burde oppebære den mulige Erstatning for Bygningsforbedringer, der maatte være foretagne paa dens Bekostning eller dog maatte have haft en Formindskelse af Lærestaltens Kapitalformue og dermed en fremtidig Forøgelse af Statens Tilskud til Følge, men saadanne direkte eller indirekte Udgifter for Staten vare ikke foranledigede ved nogen virkelig Bygningsforbedring -- hvorunder Vedligeholdelsesarbejder selvfølgelig ikke kunde medregnes. Naar nemlig Anstaltens rentebærende Kapitalformue, som i 1829 beløb sig til 330000 Kr., ikkun udgjorde 297000 Kr., da det ved Finansloven for 1873—74 blev bestemt, at den skulde opbruges, saa hidrørte denne Nedgang med 33000 Kr. alene derfra, at den i 1863—64 stedfundne Kapitalisering af Erstatningen til Universitetet for de foran omtalte Huslejeportioner medførte Afgivelsen af 38000 Kr. til Universitetet, medens Lærestalten paa den anden Side havde indvundet 5000 Kr. ved Realisation af Maskiner m. v. fra de i Aaret 1860 ophævede Værksteder ved Anstalten. De omspurgte Bygningsforetagender vare altsaa blevne afholdte af Lærestaltens

aarlige Indtægter, og i saa Henseende vilde det være bekendt, at Anstalten indtil 1848 havde formaaet at bære sig ved sine egne Midler, og at den først fra 1849 var bleven opretholdt ved Tilskud, først fra Sorø Akademi og senere fra Kommunitetet, indtil den, som foran omtalt, begyndte at opbruge sin Formue.

I det her foreliggende Spørgsmaal vilde det være uden Betydning, at Statskassen lige fra Læreanstaltens Oprettelse var opført som havende til gode den overvejende Del 245800 Kr. af dens Kapitalformue 330000 Kr., at end videre Renter af den saaledes forudsatte Gjæld til Statskassen i Regelen ikke kunde skaffes til Veje af de særlig til denne Gjælds Afvikling henlagte Hjelpekilder, navnlig Avisafgiften i Følge Reskript af 13. Oktober 1829, og derfor Gjælden til Statskassen blev forøget med saadanne Renter. Læreanstaltens hele Økonomi var nemlig stillet uden for hint Gjældsforhold, der i øvrigt i Følge Finansministeriets Skrivelse af 29. Oktober 1849 blev ophævet saaledes, at den da resterende Gjæld 201434 Kr. 16 Ø til Statskassen blev eftergiven, mod at Avisafgiften fremtidig umiddelbart tilflød Statskassen. I Læreanstaltens almindelige Økonomi gjaldt i Følge Reglementet af 5. Juni 1829 § 13 den Regel, at den i et Aar opsparede Beholdning af Bestyrelsen kunde anvendes i et følgende Aar, og naar derfor Regnskabsaaret 1848 — det sidste, forinden Sorø Akademi traadte hjælpende til — endte med en disponibel Beholdning af ikkun 3165 Kr., saa var dette ugunstige Resultat, der maa'te virke til Forøgelse af de Sorø Akademi paalagte Tilskud, til Dels fremkommet ved Udgift til et tidligere Byggeforetagende.

Med Finansaaret 1849—50 begyndte Sorø Akademi at yde Tilskud til Læreanstalten, og indtil Finansaaret 1862—63 udgjorde disse Tilskud et Beløb af ialt 171329 Kr. 52 Øre. I Begyndelsen bleve Akademiets Tilskud bevilgede til Afholdelsen af visse bestemte Udgifter eller til Erstatning for bestemte bortfaldne Hjelpekilder, men ved den med Finansaaret 1860—61 indtraadte forandrede Ordning af Budgettet gik Akademiets Tilskud over til at tjene til Dækning af Anstaltens aarlige Underskud i det hele. Denne Forskjel havde dog ikke nogen væsentlig Betydning for Akademiets Stilling som det Institut, der opretholdt Læreanstalten, thi ogsaa de til enkelte bestemte Formaal bevilgede Tilskud havde til Grundvold Læreanstaltens økonomiske Stilling i det hele. Allerede i Finansaaret 1862—63 blev det Kommunitetet, der i det væsentlige kom til at dække Anstaltens Underskud, og fra nu af indtil Udgangen af 1872—73 blev der af Kommunitetet til Dækning af Anstaltens aarlige Underskud udredet i alt 204147 Kr. 45 Øre. Med Finansaaret 1873—74 begyndte, som foran omtalt, Forbruget af Anstaltens Kapitalformue.

Saadanne Bygningsforetagender, som kunde komme i Betragtning ved Opgjørelsen imellem Universitetet og Læreanstalten, vare ikke foretagne siden 1873—74. Af tidligere Foretagender, som i denne Henseende kunde være at nævne, maatte bemærkes den i Aaret 1870 skete Indretning af Loftetagen i Bygningen mod Studiestræde til at være Tegnestue, der medførte en Udgift af 8136 Kr. 50 Øre til Byrde for Kommunitetet, hvis Tilskud til Dækning af Underskudet i Finansaaret 1870—71 derved steg til at udgjøre 21748 Kr. 83 Øre. I øvrigt var det Sorø Akademi, der maatte siges at have baaret de Byggeforbedringer, hvorom der her kunde blive Tale, nemlig den i 1839 udførte Forlængelse af Gaarden i St. Peders Stræde ud over Matr. Nr. 107 og den i Aarene 1860 og 1861 fore-

tagne yderligere Forlængelse af samme Bygning ud over Matr. Nr. 108—109. Om Udgifterne til disse Byggearbejder skulde følgende bemærkes:

Det i 1839 foretagne Arbejde medførte for Anstaltens almindelige Økonomi en Udgift af 13460 Kr., hvoraf 10000 Kr. tilvejebragtes ved Laan fra den almindelige Skolefond. Af dette Laan var ved Udgangen af 1848 til Rest 7858 Kr. 77 Ø., der bleve tilbagebetalt i Løbet af det Tidsrum, da det var Sorø Akademi, der opretholdt Lærestalten, saaledes at den sidste Afbetaling skete i Finans-aaret 1861—62. Paa denne Maade var det sidst nævnte Beløb kommet Akademiet til Byrde. De øvrige til Arbejdet medgaaede 5601 Kr. 23 Ø. vare vel udrede i det Tidsrum, da Lærestalten maatte hjælpe sig med sine egne Midler, men dog saaledes, at den opsamlede Beholdning, der ved Udgangen af 1838 var over 9100 Kr., derved blev i den Grad nedbragt, at den, som foran berørt, da Akademiet overtog Lærestaltens Opretholdelse, var sunket ned til 3165 Kr., hvilket altsaa blev til Skade for Akademiet. Til Byggearbejderne i 1860—61 medgik en samlet Udgift af 60062 Kr. 54 Ø., hvoraf 22062 Kr. 54 Ø. direkte afholdtes af Sorø Akademi, medens 38000 Kr. i Følge Finansloven for 1860—61 dækkedes af Lærestaltens Reservekapital, som var opsamlet af den ved Plakat af 25. Juli 1845. Anstalten tillagte Indtægt af Rekognitioner for Apothekerprivilegier. Det var imidlertid indlysende, at ogsaa dette Beløb indirekte havde maattet falde Sorø Akademi til Last, idet Tilskudet herfra maatte blive saa meget større, naar Anstalten paa den anførte Maade opsamlede sine regelmæssige Indtægter til fremtidigt Forbrug.

Det kunde derfor med Føje siges, at Sorø Akademi i Virkeligheden havde baaret alle Udgifterne til de Bygningsforbedringer, som nu skulde kunne give Lærestalten et Krav mod Universitetet, og i hvert Fald var det ikke Statskassen, der havde afholdt disse Udgifter. Desto nærmere vilde det da ligge helt at opgive Tanken om den omspurgte Erstatning; thi endskjønt denne billigvis burde tilkomme Sorø Akademi, vilde den efter den nu værende Ordning af Lærestaltens Budget kun komme Statskassen til gode.

Som tidligere anført, vilde Universitetet, naar det gjenindtraadte i sin Ejendomsret til Lærestaltens Grund og Bygninger, have Lærestalten til Medejere, for saa vidt angik Ejendommen Matr. Nr. 107 i St. Peders Stræde. Naar Spørgsmaalet om Erstatning for de herpaa opførte Bygninger i Henhold til det nys udviklede Lodes ude af Betragtning, stod det kun tilbage at beregne Værdien af Grunden Matr. Nr. 107, som efter de nuværende Forhold maatte regnes Lærestalten til gode. Erhvervelsen af denne Grund med den derpaa staaende Bygning, som i 1839 blev nedreven for at skaffe Plads til Udvidelsen af den forhen værende Professorgaard i St. Peders Stræde, medførte en Udgift af omtrent 6000 Kr., der i Følge kgl. Reskript af 15. September 1835 kom til Veje ved et Forskud fra Finanskassen, som lagdes til den i øvrigt bogførte Gjæld til Statskassen, og derfor i Forbindelse med denne maatte betragtes som eftergivet i Aaret 1849. Ved at sætte Værdien af denne Grund, der var 196 □ Alen stor, til 6000 Kr., vilde man komme til en Pris af over 30 Kr. pr. □ Alen, hvad der vistnok var en høj Ansættelse, især naar man saa hen til denne Grunds indskrænkede Omfang og den derfra hidrørende Vanskelighed ved at benytte den for sig alene. Da Ansættelsen dog ikke kunde kaldes uantagelig, vilde der formentlig ved en even-

tuel Opløsning af Samejet kunne opføres et Tilgodehavende for Læreanstalten af 6000 Kr.
 End videre maatte den kapitaliserede Erstatning for de to oft nævnte
 Huslejeportioner à 800 Kr. regnes Læreanstalten til gode. Som
 foran omtalt, blev denne Erstatning i den ved Finansloven for
 1863 64 fastsatte Opgjørelse med Universitetet beregnet til . . . 40000 —
 Endelig blev i samme Opgjørelse til Byrde for Læreanstalten med-
 taget den Udgift, som Universitetet i 1844 havde haft ved
 Erhvervelsen af Matr. Nr. 108—109 i St. Peders Stræde, til Be-
 løb af 14200 —

Det samlede Beløb af 60200 Kr.
 vilde herefter, i det Tilfælde, at Ejendomsretten over de af Læreanstalten benyt-
 tede Ejendomme faldt tilbage til Universitetet, være at regne Anstalten til gode,
 saaledes at denne for et Beløb af 6000 Kr. udløstes af sin Medejendomsret til
 det samlede Bygningskomplex, og at de resterende 54200 Kr. vendte tilbage til
 Anstalten, eftersom deres Postering til Fordel for Universitetet i sin Tid alene
 var sket i den Hensigt, at Læreanstalten kunde udøve Ejendomsraadighed over
 de Universitetet tilhørende Ejendomme uden Mellemregning i de aarlige Budgetter,
 og denne Postering følgelig maatte omgjøres, naar dens Ojemed faldt bort.

Paa den anden Side vilde Universitetet formentlig over for Læreanstalten
 kunne gjøre et Modkrav gjældende, nemlig paa Vederlag for Afgivelsen af Lære-
 anstaltens nye Byggeplads, af Areal ca. 13000 □ Alen, der som tidligere berørt,
 i Landstingsudvalgets Betænkning (Rigsdagstidende 1883—84 Tillæg B Sp. 1014)
 var ansat til en Værdi af 65000 Kr. Vel var det i de af Ministeriet foreslaaede
 Lovbestemmelser angaaende Opførelsen af en ny Bygning for Læreanstalten blevet
 forudsat, at denne Byggegrund skulde afgives uden Vederlag, dog kun i Forbin-
 delse med den almindelige Forudsætning, at Statskassen skulde udrede det hele
 Beløb til Opførelsen af Bygninger ogsaa for Universitetets mineralogiske Museum
 og plantefysiologiske Laboratorium. Men bortset fra, at hine Lovforslag ikke vare
 blevne til Lov, vilde Spørgsmaalet om Vederlag til Universitetet for Bygge-
 pladsen være at bedømme fra et nyt Synspunkt, saafremt den foran udviklede
 Opfattelse af Universitetets retlige Stilling til Læreanstaltens nu værende Bygninger
 maatte kunne tiltrædes. Herefter vilde der nemlig med Universitetets Gjen-
 indtræden i sin Ejendomsret til disse følge et Pengekrav fra Læreanstaltens Side,
 og det var som Modkrav mod dette, at Universitetets Ret til Vederlag for den
 nye Byggegrund syntes at burde anerkjendes, selv om en vederlagsfri Afgivelse
 af Grunden under de tidligere Forsøg paa at gennemføre Læreanstaltens Flytning
 maatte have været betragtet som en hensigtsmæssig Indrømmelse.

Naar man skulle ansætte Værdien af den Grund, som Universitetet eventuelt
 vilde komme til at afgive til den nye polytekniske Læreanstalt, maatte man i
 Følge Udtrykkene i de paagjældende Lovforslag gaa ud fra, at Grunden blev
 afgiven for bestandig, altsaa fuldstændig afnødet fra Universitetet. Alligevel
 kunde en tilsyneladende Usikkerhed ved Værdiansættelsen fremkomme som Følge
 af Slutningsbestemmelsen i § 4 i Lov af 6. Juli 1867, hvorved Regjeringen
 bemyndigedes til af de da værende Fæstningsværkers Terræn at afstaa et Areal

paa 21 Tdr. Land til Universitetet, mod at dette gav Vederlag ved at afstaa den gamle botaniske Haves Grund til Staten. I Forbindelse hermed blev nemlig fastsat, at det af Universitetet erhvervede Areal kun maatte anvendes til videnskabeligt Brug. Universitetet kunde altsaa ikke drage Fordel af disse Grundes Værdi i Handel og Vandel, og Grundenes Værdi for Universitetet maatte da afhænge af, hvor stor Trang der i Fremtiden maatte blive til Byggeplads m. m. i videnskabeligt Øjemed. Men den herved opstaaede Vanskelighed for Værdiberegningen, vilde dog i det væsentlige bortfalde netop paa Grund af den samme Lovbestemmelse, idet den gamle botaniske Haves Grund paa ca. 4 Tdr. Land, der afgaves til Realisation for Statskassens Regning, var betragtet som Vederlag for de ny erhvervede 21 Tdr. Land, hvilket i Motiverne til Loven nærmere var udtrykt saaledes, at Værdien af de tvende Arealer under Hensyn til den da værende Tilstand af Fæstningsterrænet skjønnedes at maatte sættes omtrent lige. Herfra kunde sluttes til en af Statskassen anerkjendt ikke ringe Værdi for det paagjældende Areal, og naar man end videre tog i Betragtning, at særlig den paatænkte Byggegrund for Læreanstalten havde en særdeles heldig Beliggenhed paa Hjørnet af Østerfarimagsgade og Sølvgade, saa vilde den Værdi, hvortil Læreanstaltens nye Byggegrund var bleven ansat af Landstingets Udvalg (Rigsdagstid. 1883—84 Tillæg B. Sp. 1014), nemlig 5 Kr. pr. □ Alen, formentlig snarere være for lav end for høj. Efter denne lave Værdiansættelse vilde det omspurgte Areal, ca. 13000 □ Alen, have en Værdi af ca. 65000 Kr., og dets Afgivelse til Læreanstalten vilde altsaa mere end opveje det Krav, der fra dennes Side kunde være Spørgsmaal om at rejse mod Universitetet. At underkjende Universitetets Fordring paa Vederlag for Grunden, naar denne Fordring kun gjordes gjældende til Dækning af Læreanstaltens Modkrav, vilde sikkert være ubilligt, da dette efter de bestaaende Forhold vilde være ens betydende med, at Statskassen paa Læreanstaltens Vegne uden Godtgjørelse fik et Areal tilbage, for hvilket Staten ved dets Afstaaelse til Universitetet havde beregnet sig Vederlag i Byggepladser paa Gammelholm.

Resultatet af den foran staaende Udvikling blev altsaa det, at Universitetet ved Læreanstaltens Bortflytning fra dens nu værende Plads vilde gjenindtræde i sin Ejendomsret til de af Anstalten nu benyttede Bygninger, og at ethvert i denne Anledning opstaaende Pengekrav mod Universitetet vilde være dækket ved Afgivelsen af den nye Byggegrund for Læreanstalten. Ogsaa almindelige Billighedshensyn maatte føre til dette Resultat; thi om end den videnskabelige Forbindelse mellem Universitetet og Læreanstalten muligvis kunde være en Grund til, at Universitetet havde at afgive Byggeplads, saa vel naar Læreanstalten anlagdes, som naar den flyttedes, maatte det dog stille sig som en ligefrem Følge af Flytningen, at Anstalten tilbagegav den Byggegrund, som den ikke længere havde Brug for, medens det derimod endogsaa vilde være besynderligt, om Universitetet for det andet Instituts Skyld maatte skille sig ved to Byggepladser, den ene til at bygge paa, den anden til at bortsælge til Indtægt for Statskassen. Naar endelig hertil lagdes, at det ikke var af Hensyn til Salgsværdien, at Universitetet søgte at gjenerhverve de af Læreanstalten benyttede Ejendomme, men kun for at afhjælpe Universitetets særdeles store Trang til Udvidelse, turde der være al

Grund til at haabe paa Anerkjendelsen af dets Rettigheder, saaledes som de her vare fremstillede.

Om de senere Forhandlinger om Tilvejebringelsen af Avditorier i den nu værende polytekniske Lærestalts Bygning mod St. Peders Stræde og den derefter af Rigsdagen vedtagne Lov om forskellige Byggeforetagender ved Universitetet vil der blive givet Meddelelse i de følgende Aarbøger.

2. Universitetets Almanakprivilegium.

Under 9. September 1885 bevilgede Konsistorium efter Almanakkomiteens Indstilling, at de af Justitsraad, Universitetsboghandler Hegel til Sikkerhed for de Oppebørsler, der ere forbundne med den ham overdragne Hovedforhandling af samtlige Almanakker og Kalendere, deponerede 9 Stkr. sjællandske 4 pCt. Jærnbane-Prioritets-Obligationer, i alt til Beløb af 18000 Kr., maatte udleveres til ham, mod at han i Stedet derfor deponerede 18000 Kr. i 4 pCt. Østifternes Kreditforenings Obligationer.

— Fra Komiteen for Almanakkens Udgivelse og Forhandling modtog Konsistorium en Skrivelse, hvormed fremsendtes et Andragende fra Literat C. L. E. Jensen i Kjøbenhavn om, at denne i et af ham under Navn af »Arbejdernes Almanak« udgivet Skrift maatte optage Universitetets fuldstændige Almanak paa de sædvanlige Betingelser. Til Oplysning om det paatænkte Indhold af det nævnte Skrift medfulgte en Skrivelse fra Andrageren, hvori han nærmere meddelte, hvilke Bidrag der agtedes optagne, tillige med det allerede indsamlede Manuskript. Ved under 18. September 1885 at tilstille Ministeriet Sagen bemærkede Konsistorium, at det af de modtagne Oplysninger fremgik, at der ved Siden af Bidrag af højst uskyldig Art fandtes Ting, som vare af en saadan Beskaffenhed, at de kun kunde have skadelige og for Samfundet nedbrydende Virkninger. Konsistorium kunde derfor, om end det paatænkte Foretagende vilde kunne medføre en Forøgelse af Universitetets Indtægt af Almanakprivilegiet, ikke andet end bestemt fraraade, at den ansøgte Tilladelse gaves, da hele den i Forbindelse med Almanakken satte Literatur burde holdes saa meget som mulig fri for al Tendens, i Særdeleshed i socialistisk og atheistisk Retning. Andragendet blev derpaa under 26. s. M. afslaaet af Ministeriet.

Fra Almanakkomiteen modtog Konsistorium derefter ved Skrivelse af 29. Juni 1886 et Andragende fra Literat Jensen, hvori han forespurgte, hvorvidt det ham ved Ministeriets oven nævnte Resolution givne afslaaende Svar paa hans Andragende vilde kunne være til Hinder for, at stemplede Exemplarer af Universitetets Almanak af ham kjøbtes og indhæftedes enkeltvis sammen med et Skrift, han agtede at udgive under Titlen »Arbejdernes Almanak«. I Skrivelse af 2. Juli s. A. anmodede Konsistorium Almanakkomiteen om at meddele Andrageren, at han, for saa vidt han ønskede en autentisk Fortolkning af Ministeriets Resolution, maatte rette sin Forespørgsel til Ministeriet. For saa vidt Almanakkomiteen i sin Skrivelse til Konsistorium havde udtalt, at det formentlig ikke burde nægtes Andrageren at udgive Skriftet paa den af ham ansøgte Maade, bemærkede Konsistorium, at det ikke skulde gaa nærmere ind paa en Imødegaaelse af Komiteens Betænkning, men blot skulde pointere sin Uenighed med det af Komiteen antagne Resultat, da Spørgsmaalet in casu ikke blot drejede sig om, hvorvidt man kunde

hæfte Universitetets Almanak til en anden Bog, men ogsaa om, hvorvidt man kunde give denne anden Bog Titel af Almanak, og dette kunde i Kraft af Universitetets Privilegium formentlig ikke ske uden dets Minde.

— Fra Grosserer A. Henningsen fremkom en Forespørgsel til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet om, hvorvidt en eventuel Indførsel af Skilte med »Datoviser« var i Strid med Universitetets Almanakprivilegium. Spørgsmaalet drejede sig om et i England trykt koloreret Blad med Annoncer for et Handelsfirma, hvortil der var hæftet en paa Engelsk aflattet Fortegnelse over Aarets Datoer med Angivelse af Ugedage. Andrageren bemærkede, at den Gyldendalske Boghandel havde affordret ham ved eventuel Indførsel af denne Slags Skilte en Afgift til Universitetet af 4 Øre pr. Exemplar, under Henvisning til Plakat af 5. August 1831. Da denne imidlertid kun talte om Indførsel og Forhandling af fremmede Almanakker, vilde Forbudet formentlig ikke være anvendeligt i dette Tilfælde, for saa vidt som en Almanak i egentlig Forstand maatte indeholde astronomiske Oplysninger m. m., hvoraf intet fandtes i den paagældende »Datoviser«; Andrageren bemærkede end videre, at Skiltet ikke blev forhandlet, men uddelt gratis til Manufakturhandlere etc., udelukkende med den Bestemmelse at tjene til Anbefaling for det Firma, som lod det forfærdige og distribuere. Da det formentlig ikke kunde antages, at nogen, som ellers havde en Almanak nodig, vilde blive tilfredsstillet ved Modtagelsen af det omspurgte Skilt med Datoviser, og da Fordringen om den nævnte Afgift til Universitetet vilde være ensbetydende med Forbud mod Indførsel, vilde Universitetet ikke lide noget Indtægtstab ved at frafalde Afgiften i det foreliggende Tilfælde.

Ministeriet oversendte Sagen til Konsistorium, som derpaa indhentede en Erklæring af 27. Marts 1886 fra Komiteen for Almanakkens Udgivelse og Forhandling. Komiteen bemærkede først, at Andrageren var gaaet ud fra en urigtig Forstaaelse af Plakaten 5. Avgust 1831, idet han havde fortolket denne, som om Indgrebet i Universitetets Privilegium kun bestod i at indføre og forhandle fremmede Almanakker, medens der var Tale om at indføre eller forhandle saadanne. Med Hensyn til lignende tidligere forefaldne Tilfælde erindrede Komiteen om, at efter at en Boghandler i Aaret 1860 gratis havde ladet uddele et større Parti Adressekort med Dagfortegnelse for Aaret 1861, blev det paa Forespørgsel fra ham, om han kunde anses berettiget til at uddele disse Kort uden at erlægge Afgift til Universitetet, ved Ministeriets Resolution af 11. Januar 1861 bestemt, at det burde tilkjendegives vedkommende Boghandlere og Lithografer, der hidtil havde udgivet lignende Adressekort »at disses Udgivelse var stridende imod Universitetets udelukkende Privilegium paa Udgivelse af Almanakker, samt at Universitetet, saafremt lignende Dagfortegnelser for Fremtiden trykkes eller udgives uden forud dertil erhvervet Tilladelse, som kan forventes paa samme Vilkaar, som Tilladelse til Aftryk af den lille Kontorkalender, da vil lade Bestemmelsen i Plakat af 5. Avgust 1831 derpaa bringe til Anvendelse«. Den herved fastsatte Afgift for Dagfortegnelser, 4 Sk. pr. Exemplar, blev imidlertid ved Ministeriets Resolution af 9. April 1861 nedsat til 2 Sk., efter at Almanakkomiteen i Skrivelse af 27. Februar 1861 til Konsistorium havde indstillet, at Afgiften maatte nedsættes til dette Beløb, som maatte antages at ville medføre fuldstændig Erstatning for den ved saadanne Fortegnelser bevirkede Afgang i Almanakindtæg-

terne, ligesom det ogsaa vilde kunne ventes, at slige Dagfortegnelser, naar Afgiften blev nedsat, vilde blive mere almindelige end hidtil. Ved Møntforandringen blev Beløbet ansat til 4 Øre. I Aarenes Løb var der, som i sin Tid af Almanakkomiteen forudsat, blevet indsendt et stedse voxende Antal af Dagfortegnelser til Stempling, saaledes for Aaret 1885 64925 Exemplarer, for hvilke Universitetet havde haft en Nettoindtægt af 3 Øre pr. Exemplar, ialt 1947 Kr. 75 Øre, og for Aaret 1886 var der hidtil indsendt over 73000 Exemplarer. Iblandt disse Dagfortegnelser fandtes ikke blot Adressekort, som vare blevne trykte her i Landet, men ogsaa et ikke ubetydeligt Antal fra andre Lande indførte, der vare trykte ganske paa samme Maade som den med det nærværende Andragende indsendte Dagfortegnelse og i øvrigt, ligesom denne, ikke vare væsentlig forskellige fra flere her i Landet trykte Datovisere. Navnlig efter at Overtoldinspektoratet i Kjøbenhavn i de sidste Aar havde vist Universitetet den Velvillie at meddele Almanakkomiteen Oplysning om, naar fremmede Kalendere vare indfortoldede, var der blevet indsendt et betydeligt større Antal fremmede Dagfortegnelser til Stempling end tidligere, da Modtagerne ofte i god Tro uddelte dem gratis til deres Kunder uden at indsende dem til Stempling.

Med disse Bemærkninger indstillede Almanakkomiteen, at det maatte blive Hr. A. Henningsen tilkjendegivet, at Uddeling uden Universitetets Tilladelse af den af ham indsendte Datoviser — selv om den skete gratis — i Henhold til Plakat af 5. Avgust 1831 vilde være at mulkttere som Indførelse her i Riget af fremmede Almanakker, samt at Tilladelse til at uddele den ommeldte Datoviser ikkun vilde blive ham meddelt, imod at han til Universitetet erlagde en Afgift af 4 Øre pr. Exemplar.

Efter at Konsistorium havde tiltraadt Komiteens Indstilling, anmodede Ministeriet under 27. April 1886 Konsistorium om at tilkjendegive Andrageren det fornødne i Overensstemmelse med Indstillingen.

— I Anledning af et Andragende fra Wisbechs Almanakforlag om Tilladelse til at lade Wisbechs Almanak, der hidtil fuldstændig var bleven trykt i det Schultziske Officin, fremtidig trykke i et andet Bogtrykkeri, svarede Ministeriet under 21. Juli 1886, i Overensstemmelse med Almanakkomiteens og Konsistoriums Indstilling, at man maatte fastholde de Vilkaar, der vare fastsatte ved Ministeriets Skrivelse af 18. Oktober 1860, hvorved det var blevet tilladt Boghandler Wisbech at optage Universitetets Almanak i den af ham udgivne Almanak, paa Betingelse af, at i det mindste den kalendariske Del af denne blev trykt i det Schultziske Officin. Derimod vilde man intet have at erindre imod, at den øvrige Del af Almanakken besørgedes trykt i det af Andrageren angivne Bogtrykkeri.

B. Enkelte Foranstaltninger.

1. Universitetets Landsbykirker.

Ved Behandlingen af Finanslovforslaget for 1884—85 blev der stillet Ændringsforslag om Opførelsen af Ligkapeller paa nogle af Kirkegaardene ved Universitetets Landsbykirker. Ændringsforslaget blev imidlertid ved Finanslovforslagets 3dje Behandling i Folketinget taget tilbage, da man mente, at kunne slutte